

de la mort», JoCarner (*L'oreig entre les canyes*, 1920); *pallassada*; recordo haver sentit la variant *pallàs* a gent despreocupada, de Girona (c. 1915-17); en altres, és per purisme excessiu.

Pallat, de primer adjectiu predicat dels substantius que designen blats, indicant els de qualitat menys bona, que fan molta palla: «¿què porteu aquí, Maria, - què porteu tan amagat? / Una poca de farina - y un poc de trigo *payat*», MilàF (*Romlo.*, 10, v^o1); encara deu ser adj., amb el substantiu sobreentès, en la dita ross. «terra negra fa bon blat - terra blanca el fa *pallat*» (*Grandó, Voc. Ross., MiscFabra*); i acaba en ús substantivat, amb el valor de 'pallús' o 'jaç de palla': «<a>quey *pallat* fa pilota: escampilleu-lo bé», Saisset. *Pallatge. Pallejar. Pallenc*.

Paller degué començar per tenir un significat adjectiu: *corbella pallera* és un cove de dur palla a l'Alt Pallars (Esterrí de Cardós, 1964); de la qual cosa resta a prop *paller* com a nom d'ofici (crec traficant de palles) en el B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 103) amb referència a indrets de la Bna. vella: com el *Pes-de-la-Palla*, replaceta encara anomenada així, a la Ronda de Sant Antoni, cap a la Riera Alta; i el Carrer de la *Palla*, del Pi a la Catedral (Maldà parla de la Cucurulla).

Però en aquesta paraula va predominar tot seguit el valor substantivat, i ha quedat com a substantiu, com a designació d'indrets on es guarda palla [segles XIII i XIV, *AlcM*, §§ 1, 2]; «*paller* o *pallissa* de palla», *DT*o. 1647; «pajar que se hace en el campo, cubierto de tamo ---, que conserva la paja todo el año allí ---», *CRos* (1764, p. 175). Es tracta en particular del gros munt de palla a la intempèrie bastit entorn d'una alta perxa (en diversos llocs dita *perxellera*, *mòlta* o *perpal* del *paller*), anomenada així a les principals regions del domini: cat. or., val., bal., també a tot el Sud del cat. occid. (a Almatret i d'altres llocs distingeixen entre *palé*, per dir això, i *paléra* per al paratge a cobert, 1935): «Oh com rieu a l'hora del vespre, masos blancs, / entre els *pallers* que volten, pacífics, vostres viures, / pensant que tots vosaltres teniu, per ésser lliures, / bosquet i blat i vinya, i un marge amb tres pollancs!», JoCarner (1918, *Bella Terra, Bella Gent*).²

Però en l'occidental pirinenc això canvia: allà *paller* és la pallissa o certes formes de graner, indret a cobert; a Cardós i Vall Ferrera *lu palé* és el gran dipòsit de palla i algunes menes de gra, sota sostre, mig obert per un costat i proper a l'era de la casa (Tor, Farrera, Tavascan) i per això a Areu en diuen simplement l'era de tot plegat (1932-4). També a l'Isàvena mitjà: «el *paléro* el tenim *pléno*» ara, però abans «hem anau tirant bòlba del *paléro*» (i ja no en quedava quan...), Vilacarre (1957).

En altres valls de més a l'E., o situades més a l'O. és encara més o menys això, però aplicat especialment a les bordes de la part alta del terme: a tota o part de la borda; a Fontjanina *el palé* és en particular el dormitori en el primer pis de la borda (a l'estiu, que s'hi queden a viure), on al mateix temps es guarda palla etc. (1957); igualment (*paléro*) a tota la Vall

de Benasc (Benasc, Lliri, 1965; «pajar: fica ixa carga al *pallero*», Ferraz, 82, lloc que deu ser fora del poble, vista la foto de la p. 83, amb el matxo carregat de palla «para trasladarla al pajar»); en canvi el *paller* d'intempèrie, allà (Lliri, p. ex.), és la *barga*: isolada al mig de la muntanya, més aviat petita i negrosa, per la capa de fems amb què la defensen dels estralls de neus i temporals. Però en altres llocs el mot arriba a designar la mateixa borda, tota ella, de mena més petita: així *paller* a l'Alt Cardener (Coma i Pedra), 'espècie de borda poc gran, diferent del *porxo*' (1964); i, en forma castellanitzada, *pajero* a l'Alt Cinca (Escalona, 1965).

En aquest valor és probable que s'hi vagi arribar no sols perquè era magatzem de palla sinó també partint de tipus primitius on la petita borda o gran cabana era feta amb sostre de palles (fr. *chaume*, d'on *chaumière* 'cabana'). I amb aquest valor degué haver-hi, en el període arcaic, la variant PALEARE, més aviat que, PALEARUM (> *paller*). Observem, alhora, que el plural dels dos neutres -ARE i -ARIUM era idèntic en llatí, PALEARIA, i això ja provocava que es passés de l'un a l'altre. Amb raó va subratllar R. d'Abadal la documentació arcaica que comprova aquella forma amb el valor de 'cabana' o 'borda': «flumen Nocarìa, in casilibus, in areis (> *eres*, cf. aran. *casau* 'hort' < 'casalet amb hort'), in *paliaribus*, in cortis ---» en el diploma *pallarès* de 923 (*Cat. Carolíngia* III, § 133). Conservant-se, el plural d'aquesta denominació arcaica, com a denominació de la comarca tota, on hi havia més bordes que enlloc dels Pirineus, quedà el nom de *Pallars*. Teoria a què sembla apuntar Balari en els *Orig.* (83) (si bé desorientant-se etimològicament); que Abadal em va proposar més plenament i explícita el 1952 i que, tenint-la jo ja en mente feia temps, vaig aprovar tot seguit i la crec definitiva.³ *Apallerar* «fer *paller*, entrar la palla als *pallers*», and. (*D*Ag.).

D'altra banda se'n distingeix la *pallera*, que ja hem vist a Almatret; a l'Alt Vallespir és aquest el mot que designa la borda: un edifici usat com a graner rústic, relativament gran i a muntanya: «cap amunt, al Roc de la Cabanya, n'hi ha un que primer va ser mas, i després ha quedat com a *paléra*» (La Menera, 1959). A Fontjanina s'oposa al masculí, en el sentit de designar el dormitori de les bordes a la planta baixa, per als dies d'hivern on han de quedar-s'hi a fer nit, i que tot servint també com a part de graner és prou gran ja, i prou abrígat, per fer-hi llar. A Castellnou de Basella *palléra* sembla designar l'eral, o sigui l'indret dels afores del poble on hi ha, juntes, totes les eres de la població (tal partida rural «ja és la *palléra*», 1957).

Segueix per terres de l'O. fins al P. Val.: a CastPna. és una espècie de *paller* campestre a la manera de la barga ribagorçana (un aiguat «s'ha emportat una *paléra*», 1961); més al Sud un edifici gran per a graner i palla: «el convent de Valldigna --- el comprà un particular que --- el té destinat a *pallera*, y tancat», *MG*adea (*T. del Xè* 1, 237); la *pallera* per als valencians del Sud és un espai a on es tira la palla, per un forat gran, obert dessorra de la pallissa: per als uns (EValor) és una sitja, per al altres (J. G. M.) és una part de